अध्याय 30

शिरडीमा तानिएका भक्त-

1) वणीका काका वैद्य
(2) खुशाल चन्द
3) बम्बईको रामलाल पंजाबी

यो अध्यायमा अरू तीन भक्त कस्तो प्रकारले शिरडी तिर तानिए भन्ने कुरा बताइएको छ।

प्राक्कथन

जो कुनै कारण बिनानै भक्त उपर दया गर्ने दयाका समुद्र हुनुहुन्छ तथा निर्गुण भएर पनि भक्तहरूको प्रेमको वशले नै जसले स्वेच्छापूर्वक मनुष्य-शरीर धारण गर्नुभयो, जो यस्तो भक्त वत्सल (भक्तलाई प्यार गर्ने) हुनुहुन्छ कि जसको दर्शन मात्रले नै भवसागर (संसाररूपी समुद्र) को डर र सम्पूर्ण कष्ट हट्न जान्छ, यस्तो श्री साईनाथ महाराजलाई हामीले किन नढोग्नु। भक्तहरूलाइ आत्मदर्शन गराइदिनु नै सन्तहरूको मुख्य काम हो। सन्त शिरोमणि साईको मुख्य ध्येय नै यही हो। जो वहाँको शरणमा जान्छन् तिनीहरूको सम्पूर्ण पाप नाश भएर निश्चितरूपमा दिन प्रतिदिन तिनीहरूको प्रगति हुन्छ। वहाँको श्री चरणको स्मरण (सम्झना) गरेर पवित्र ठाउँरूबाट भक्तगण आउँथे। र वहाँको (साईबाबाको) नजिक बसेर श्लोक पढी गायत्री-मंत्र जप गर्ने गदेथे। तर जो निर्बल तथा सबै प्रकारले दीनहीन छन् र जो भक्ति केलाई भन्दछन् भन्नेसम्म पनि जान्दैनन्, तिनीहरूलाई त अरू सबैले उनीहरूलाइ असहायरूपमा छोडी अनास्था गरे पनि अनाथहरूका नाथ र प्रभु श्री साईले मलाई कहिल्यै छाड्ने छैनन् भन्ने खालि यस्तो नै विश्वास छ। जस उपर वहाँले (श्री साईले) कृपा गर्नुहुन्छ, त्यो व्यक्तिमा प्रचण्ड शक्ति, नित्य अनित्यमा विवके तथा ज्ञान सजिलैसँग प्राप्त हुन जान्छ।

वहाँले आफ्ना भक्तहरूको इच्छाहरूलाई राम्ररी जानेर ती पूर्ण गरिदिने गर्नुहुन्छ। यसैले भक्तहरूलाई मनले इच्छा गरेको फलको प्राप्ति हुन्छ र उनीहरू सधैं कृतज्ञ बनिरहन्छन्। हामी वहाँलाई साष्टाङ् प्रणाम गरी वहाँले हाम्रा त्रुटीहरू उपर ध्यान नदिएर हामीलाई सम्पूर्ण कष्टबाट बचाइदिनुहोस् भनी प्रार्थना गर्दछौं। जो विपत्ति ग्रस्त प्राणी यसप्रकार श्रीसाईलाई प्रार्थना गर्दछ उसलाई वहाँको कृपाबाट पूर्ण शान्ति तथा सुख समृद्धि प्राप्त हुन्छ।

श्री हेमाडपंत भन्दछन् "हे मेरा प्यारा साई। हजूर त दयाको समुद्र हो। यो साईसच्चरित्र आज भक्तहरूको अगाडि प्रस्तुत हुनु यो हजूरको दया कै फल हो। नत्र ममा यस्तो कठिन कर्य गर्ने दुस्साहस नै गर्न सक्ने यत्रो योग्यता कहाँ थियो र ?" जब पूर्ण उत्तरदायित्व श्री साईले आफूमाथि नै लिनुभयो अनि हेमाडपंतलाई तिलमात्र पनि भार नभएर जस्तो नै लाग्यो, न यसको चिन्ता नै भयो। श्री साईले यो ग्रन्थको रूपमा उनको सेवा स्वीकार गर्नुभयो। यो केवल उनको पूर्वजन्मका शुभ-संस्कारहरूकै कारणले नै सम्भव थियो, जसको निम्ति उनी आफूलाई भाग्यशाली र कृतार्थ सम्झन्छन्।

तल लेखिएको कथा कपोलकल्पित होइन। बरू यो विशुद्ध अमृत तुल्य छ। यसलाई जसले आफ्नो हृदयमा धारणा गर्छ, उसलाई श्री साईको महानता र सर्वव्यापकताको जानकारी हुन जान्छ। तर जो वाद-विवाद र आलोचना गर्न चाहन्छन्, उनीहरूले यी कथाहरूतिर ध्यान दिने अवश्यकता नै छैन। यहाँ तर्कको होइन, तर प्रगाढ प्रेम र भक्तिको अत्यन्त चाहना गरिन्छ। विद्वान्त भक्त तथा श्रद्धालुजन अथवा आफूलाई सईका पाउको सेवक संझनेहरूलाई मात्र यी कथाहरू मिठासपूर्ण र शिक्षा दिने लाग्दछन्। अरूहरूको लागि त यी कथाहरू केवल कपोल-कल्पना मात्र हुन् भन्ने लाग्दछ। श्री साईका आत्मीय भक्तहरूको लागि श्री साई लीलाहरू कल्पवृक्ष जस्तै छन्। श्री साई लीलारूपी अमृत पान गर्नाले अज्ञानी जीवनहरूलाई मोक्ष, गृहस्थाश्रमीहरूलाई सन्तोष तथा मोक्ष चाहनेहरूलाई एउटा उच्च साधन प्राप्त हुन्छ। अब म यो अध्यायको मूल कथामा आँउछु।

काकाजी वैद्य

नासिक जिल्लाको वणीगाउँमा काकाजी वैद्य नामका एक व्यक्ति बस्दथे। उनी सप्तश्रृंगी देवीका मुख्य पूजारी थिए। एकपटक उनी विपत्तिमा परी यसरी पीडित हुन गए कि उनको चित्तको शान्ति पूरै भंग भयो र उनी बिल्कुल हुन पुगे। एक दिन भित्रको व्यथाले ज्यादै पीडित भई देवीको मन्दिरमा गएर भित्रदेखि नै "हे देवी! दयायमी। मालाई कष्टबाट चाँडै नै मुक्त गरिदिनोस्" भनेर प्रार्थना गर्न थाले। उनको प्रार्थनाबाट देवी प्रसन्न हुनुभयो र त्यही रातमा सपनामा- "तँ बाबाकहाँ जा, त्यहाँ तेरो मन शान्त र स्थिर हुन जानेछ" भन्नुभयो।

बाबाको परिचय जान्न काकाजी बडो उत्सुक थिए। तर देवीसँग प्रश्न गर्नुभन्दा अगाडि नै उनको निद्रा भड हुन गयो। अब उनी देवीले मलाई संकेत गर्नु भएको यी कुन बाबा हुन् भनी विचार गर्न लागे। केही बेर विचार गरेपछि यी त्रयम्बकेश्वर बाबा (शिव) नै हुन सम्भव छ भन्ने निष्कर्षमा पुगे। यसैले उनी पवित्र तीर्थ त्रयंक (नासिक) मा गएर त्यहाँ बसी दश दिन बिताए। उनी बिहान सबेरै उठी स्नानादि सिध्याई रूद्र मंत्रको जप गरी साथै अभिषेक तथा अरू धार्मिक कर्म पनि गर्न लागे। तर उनको मन पहिलेकै झैं अशान्त नै बनिरह्यो।

त्यसपछि फेरि घर फर्केर उनले अत्यन्तै करूण स्वरमा देवीको स्तुति गर्न लागे। त्यसै रातमा देवीले सपनामा फेरि उनीलाई दर्शन दिनुभयो र भन्नुभयो- "तँ व्यर्थ त्रयम्बकेश्वर किन गएको? बाबा भन्ने मेरो अभिप्रया त शिरडीका साईसमर्थलाई पो थियो त।"

अब काकाजीको अगाडि कसरी र कहिले शिरडी गएर बाबाको श्रीदर्शनको लाभ उठाउने भन्ने यही मुख्य प्रश्न उपस्थित भयो। वास्तवमा यदिकोही व्यक्ति कुनै सन्तको दर्शनको लागि छपटिएको हुन्छ भने केवल सन्तले मात्र होइन भगवान्ले पनि उसको इच्छापूर्ण गरिदिनुहुन्छ। सोध्ने हो भने वास्तविक रूपमा सन्त र अनन्त (ईश्वर) एउटै हुन् र

उनीहरूमा केही फरक हुँदैन। यदि कसैले म आफैं नै फलाना सन्तको दर्शनको लागि जानेछु भनेर भन्छ भने त्यो खालि देखाउने आडम्बर बाहेक अरू केही भन्न सकिँदैन। सन्तको इच्छा विरूद्ध उनको नजिक को गएर दर्शन गर्न सक्दछ? उनको सत्ता बिना रूखको एउटा पात पनि हल्लन सक्दैन। सन्तको दर्शनको लागि जति तीव्र उत्कण्ठा हुन्छ, त्यही अनुसार नै उसको भक्ति र विश्वासमा पनि वृद्धि हुँदै जान्छ र त्यति नै छिटो उसको मनको इच्छा पनि सफलतापूर्वक पूर्ण हुन्छ। जसले निमन्त्रणा दिन्छ आदरपूर्ण अतिथि सत्कारको प्रबन्ध पनि उसैले नै गर्दछ। काकाजीको सम्बन्धमा साँच्चि नै यही भयो।

शामाको मान्यता

काकाजीले शिरडीको यात्रा गर्ने चिार गरिरहेकै बखतमा उनीकहाँ एउटा अतिथि आए। ती अतिथि शामा नै थिए। शामा बाबाका आत्मीय भक्तहरू मध्येका थिए। उनी ठीक यसै समयमा वणीका किन र कसरी आइपुगे अब हामी यसैबारे हेरौं।

बलककालमा उनी एकपटक ज्यादै बिरामी भएका थिए। त्यसबेला उनकी आमाले आफ्नी कुलदेवी सप्तश्रृङ्गीसँग यदि मेरो छोरो निका भयो भने म उसलाई हजूरको चरणमा ल्याएर राख्नेछु भनी प्रार्थना गरिन्। केही वर्षपछि नै उनको माताकै स्तनमा दाद आयो। अनि फेरि उनले देवीसँग यदि म रोग मुक्ति भएँ भने म हजूरलाई दुइटा चाँदीका स्तन चढाउने छु भनी प्रार्थना गरिन्। तर उनका यी दुबै संकल्प अधूरै नै रहे। आखिर उनी (माता) मृत्युशैयामा परेपछि उनले छोरा शामालाई आफ्ना नजिकमा बोलाएर ती दुबै संकल्पको सम्झना दिलाइन् र तिनलाई पूर्ण गर्ने आश्वासन पाएर प्राण छोडिन्।

केही दिनपछि शामाले आफ्नो प्रतिज्ञा भूले र यसरी भूलेको तीसवर्ष पनि बित्यो। त्यैसबेला एउटा प्रसिद्ध ज्योतिषी शिरडी आएर लगभग एक महिना बसे। श्रीमान् बूटी साहेब र अरू

मानिसहरूलाई तिनले बताएका सबै भविष्य प्रायः ठीक निक्ल्यो। त्यसबाट सबैलाई पूर्ण सन्तोष भएको थियो।

शामाका भाइ बापाजीले पनि केही प्रश्न सोधे। अनि ज्योतिषीले उनीलाई तिम्रो दाइले आफ्नी आमालाई मृत्यु शैयामा दिएको वचन अहिलेसम्म पूरा नगर्नाको कारणले देवी असन्तुष्ट भएर उनीलाई कष्ट दिइरहेकी छन् भन्ने कुरा बताए। ज्योतिषीको कुरा सुनेर शामालाई पूरा नगरिएका कुराहरूको सम्झना भयो। अब अरू विलम्ब गर्नु खतरनाक सम्झी उनले सुनारलाई बोलाएर चाँदीका दुइटा स्तन तुरून्तै तयार गराई ती लिई मसजिदमा गएर बाबाको अगाडि राखिदिए। साथै ढोगेर वहाँलाई ती स्वीकार गरी प्रतिज्ञाको वचनबाट मुक्त गरिदिन प्रार्थना गरे। ? मेरो लागि सप्तश्रृंगीदेवी हजूरै हो भने। तर बाबाले आग्रहपूर्वक उनीलाई (शामालाई) तिमी आफैंले यी लिई गएर देवीका चरणमा अर्पण गर भन्नुभयो।

बबाको आज्ञा र उदी (विभूति) लिए उनी (शामा) वणीतिर प्रस्थान गरे। पूजारीको घर सोढ्दै सोढ्दै काकाजीकहाँ पुगे। काकाजी यसबखत बाबाको दर्शनको लागि बडो उत्सुक थिए। ठीक यसै मौकामा शामा पनि त्यहाँ पुगे। त्यो संयोग पनि कस्तो विचित्रको थियो। काकाजीले आगन्तुकसँग उनको परिचय लिई "तपाई कहाँबाट आउनु भएको" भनेर साधे। जब उनले उनी (शामा) शिरडीबाट आउँदैछन् भन्ने सुने अनि त उनी (काकाजी) प्रेमले मस्त भएर शामासँग टाँसिए र अनिपछि दुईजनाको साईलीलाबारे वार्तालाप आरम्भ भयो।

आफ्नो वचन संबन्धी सबै काम पूरा गरी शामा काकाजीको साथमा शिरडी फर्केर आए। काकाजी मसजिदमा पुगेर बाबाका श्री चरणमा गई टाँसिए। उनका आँखाबाट प्रेमाश्रुता धारा बहन लागेर उनको चित्त स्थिर भयो। देवीले बताए अनुसार बाबाको दर्शन गर्नासाथ उनको मनको अशान्ति तुरून्तै नाश भयो र उनले अत्यन्त शीतलताको अनुभव गर्नलागे। कस्तो अद्‌भुत शक्ति होला कुनै कुराकानी या सवाल जवाफ नभैकन नै अथवा आशीष नपाइकनै दर्शन मात्रले नै अपार प्रसन्नता भइरहेछ वास्तवमा दर्शनको इच्छाले तिर्खाएका आँखा साईचरणमा गएर अडिएर उनले आफ्नो जिब्रोबाट एक शब्द पनि बोल्न सकेनन्।

बाबाको अरू लीलाहरू सुनेर उनीलाई अपार आनन्द भयो र उनी पूरा रूपले बाबाको शरणागत हुन गए। सबै चिन्ता र कष्टहरूलाई भुलेर उनी परमआनन्दित भए। उनले त्यहाँ सुखपूर्वक बाहदिन बिताएर अनि बाबाको आज्ञा, आशीर्वाद तथा उदी (विभूति) प्राप्त गरी आफ्नो घर फर्किए।

खुशाल चन्द (राहाता निवासी)

बिहानीपख जो सपना देखिन्छ त्यो धैरैजनसो जाग्दा खेरी सत्य नै निस्कन्छ भनिन्छ। ठीक हो, यसो नै हुँदा होला। तर बाबाको सम्बन्धमा समयको यस्तो कुनै प्रतिबन्ध थिएन। यस्तै नै एउटा उदाहरण यहाँ प्रस्तुत छ।

बाबाले एक दिन तेश्रो प्रहरमा काका साहेबलाई टाँगा लिएर राहाताबाट खुशाल चन्दलाई लिएर आउन पठाउनुभयो, किनभने खुशाल चन्दसँग वहाँको धैरै दिनदेखि भेट भएको थिएन। राहातामा पुगेर काका साहेबले यो सन्देश उनीलाई सुनाए। यो सन्देश सुनेर उनीलाई (खुशाल चन्दलाई) ठूलो आश्चर्य भयो। उनले भन्नलागे "मध्याह्नको भोजन पछि केहीबेर मेरा आँखा लागेथे। त्यसैबेला बाबा सपनामा आउनुभयो र तुरून्तै शिरडी आउनु भन्नुभयो। तर घोडाको राम्रो प्रबन्ध हुन नसक्नाले मैले मेरो छोरालाई यो सूचना दिनको लागि वहाँ कहाँ पठाएथे। ऊ गाउँको सीमासम्म पुग्दाके समयमा तपाईलाई अगाडिबाट टाँगाबाट आउन लाग्नु भएको देख्यो।

उनीहरू दुई जना (काकाजी) र खुशालचन्द) त्यो टाँगामा बसी शिरडी पुगेर बाबासँग भेटेपछि (खुशाल चन्दलाई) बडो प्रसन्नता भयो। बाबाको यो लीलादेखी खुशाल चन्द गद्गद भए।

बम्बईका रामलाल पंजाबी

बम्बईका एक पंजाबी ब्राह्मण श्री रामलाललाई बाबाले सपनामा एउटा महन्तको भेषमा दर्शन दिनु भएर शिरडी आउन भन्नुभयो। उनीलाई नाउँ-गाउँको केही पनि थाहा भएको थिएन। उनीलाई श्री दर्शन गर्ने तीब्र इच्छा त थियो तर ठेगाना थाहा नभएको कारणले उनीबडो असमंजसमा (अफ्ठ्यारोमा) परेका थिए। जसले आउने निमन्त्रण दिन्छ, उसैले आउने निमन्त्रणा दिन्छ, उसैले आउने प्रबन्ध पनि गर्दछ। आखिरमा भयो पनि त्यस्तै नै। त्यसै दिन साँझको बेलामा उनी सडकमा टहलिरहँदा उनले एउटा पसलमा बाबाको चित्र टाँगिएको देखे। सपनामा उनलाई जुन अनुहार भएको महन्तको दर्शन भएथ्यो तिनी यही चित्र जस्तै थिए। सोधपूछ गर्दा उनीलाई यो चित्र शिरडीका श्री साईसमर्थको हो भन्ने थाहा भयो। अनि उनी तुरून्तै शिरडीतर्फ प्रस्थान गरे र जीवन पर्यन्त शिरडीमा नै बसे।

यसरी बाबाले आफ्ना भक्तहरूलाई आफ्नो दर्शनको लागि शिरडीमा बोलाउनुभयो र उनीहरूको यो लोक तथा परलोकका सम्पूर्ण इच्छाहरू पूरा गरिदिनुभयो।

श्रीसद्‌गुरू साईनाथमा अर्पणहोस्।
मंगल होस्।।